

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМО
ВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Збірник тез доповідей
V Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою – 2024»*

Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 року

Луцьк
Вежа-Друк
2024

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 15 жовтня 2024 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «Edupova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цюсь, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білокаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;

Наталія Цюлик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;

Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;

Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:** зб. тез доповідей ; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовт. 2024 р. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 257 с.

Тези міжнародного семінару (14–18 жовтня 2024 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти, її лінгвістичним, літературознавчим і перекладознавчим аспектам, а також зв'язку з іншими суміжними дидактичними дисциплінами. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

© Факультет філології та журналістики, 2024

© Інститут Польщі, 2024

© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2024

© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2024

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ЗМІСТ

Baj Olena, Sterenczuk-Bohdanowa Natalia	
Ludowy styl mówienia w powieści Władysława Reymonta «Chłopi».....	6
Krzysztof Nadija	
Obraz polskiego miasta w trylogii kryminalnej Zygmunta Miłoszewskiego.....	10
Бай Олена	
Творчий шлях В. Шимборської до Нобелівської премії	13
Білань Ірина (науковий керівник: Бай Олена)	
Складносурядні синтаксичні зв'язки в романі Миколи Лозинського «Книга»	16
Боднарчук Ірина (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Особливості молодіжної тематики у повісті Ізабелли Сови «Смак свіжої малини»	19
Будько Мар'яна (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Фраземіка в контексті творчості Віслави Шимборської	22
Вакуліна Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Зародження епохи позитивізму в Польщі в ХІХ ст.....	27
Васейко Юлія, Котушко Ірина	
Функції прикметників на позначення емоцій у романі «Вогнем і мечем».....	30
Василенко Юлія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Особливості найпопулярніших польських молодіжних сленгізмів	34
Васянович Ганна (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Мотивна парадигма фразок Станіслава Кошевського.....	37
Вишневська Оксана	
До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти.....	40
Горела Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Візія України у творчості Богдана Юзефа Залеського	44
Грицевич Юрій	
Полонізми в тексті повісті «Царівна» О. Кобилянської.....	48
Давидюк Софія-Олександра (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Авторські неологізми у творчості Ю. Тувіма.....	52
Демусь Аліна (науковий керівник: Бай Олена)	
Сленгова лексика в сучасному польському медіапросторі	57
Демченко Наталія, Чала Анна	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	60
Діхтярук Ганна (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Маніпуляції в медіапросторі: специфіка функціонування	65
Дудай Каріна (науковий керівник: Яручик Віктор)	
Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову.....	68
Дудник Альбіна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творчість Адама Міцкевича раннього періоду	72
Кійко Дарія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Стилістичні засоби реалізації польських прислів'їв і приказок про добро і зло в польській мові	75
Климчук Марія (науковий керівник: Бай Олена)	
Мовно-стилістичні особливості пейзажної лірики Яна Каспровича.....	78
Кметь Надія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблематика поетичної творчості Антонія Слонімського	81
Колган Олена, Колган Тетяна	
Розвиток країнознавчої компетентності студентів засобами краєзнавства під час вивчення польської мови як іноземної.....	85
Колеснікова Юлія	

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємодіяції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи	89
Кушнарєва Марина, Маторіна Наталя	
Про використання вчителем-словесником <i>перекладацької лабораторії</i> як активної форми навчання у ЗЗСО	94
Лоза Юлія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Картини української природи й побуту в поемах Юліуша Словацького «Beniowski» «Sen srebrny Salomei»	99
Ляшук Наталя (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	102
Ляшук Наталя (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька версія Дмитра Павличка вірша «Tumczasem» Ципріяна-Каміля Норвіда	105
Мазурчук Олег	
Фізичне виховання як необхідний компонент інтегрального розвитку студента-полоніста.....	109
Маторіна Наталя	
Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца).....	112
Махновець Дарина (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вербальне наповнення вірша «Samotność» Ципріяна Каміля Норвіда та його перекладу українською мовою.....	115
Мельник Валерія (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Аудіовізуальний переклад з польської на українську мову серіалу «Dziewczyny ze Lwowa»/«Наші пані у Варшаві»	119
Мельник Людмила (науковий керівник: Остапчук Вікторія)	
Еквівалентність перекладу польських фразеологізмів українською мовою	124
Михалюк Юлія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька рецепція вірша «Liczba Pi» Віслави Шимборської.....	127
Музичук Аліна (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Феміністичні мотиви польської жіночої прози	131
Новосад Вероніка (науковий керівник: Васейко Юлія).	
Засоби реалізації категорії ввічливості у діловому польському спілкуванні	134
Онопрійчук Олександра (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладознавчий аналіз вірша «Spartakus» Ципріяна Каміля Норвіда	137
Остапчук Вікторія	
Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського).....	140
Панас Вікторія (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	143
Пашкевич Катерина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	147
Полежаєва Тетяна, Дубій Ангеліна	
Польський сленг і його джерела.....	150
Сахарук Анастасія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії Віслави Шимборської «Trochę o duszy» та її перекладу	154
Сідельник Вікторія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вірш «Czemu nie w chórze?» Ципріяна Каміля Норвіда та переклад Дмитра Павличка: зіставний аналіз.....	157
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Оксана Вишневська)	
Вірш «Możliwości» Віслави Шимборської та його переклад українською: зіставний аналіз.....	161
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Цьолик Наталя)	
Лексичні особливості науково-технічного перекладу	164

Срюбко Ірина (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Лексико-семантичне поле концепту <i>любов</i> (<i>miłość</i>) у польській та українській фразеології	166
Сухарєва Світлана	
Міжнародний проєкт як метод формування перекладацьких здібностей полоніста: досвід і перспективи.....	169
Сухарєва Світлана, Кваша Оксана	
Ідейні цінності «покоління Колумбів» до проблеми актуалізації творчості воєнних літераторів	172
Темнікова Інна, Темніков Володимир, Маторіна Наталя	
Міжпредметні мовно-літературні зв'язки на заняттях зарубіжної літератури як шлях до більш ґрунтовного розуміння художнього твору (на матеріалі творчості польських письменників).....	175
Толошна Альона (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Подолання культурної травми в жанрі горор (на прикладі роману І. Остаховича «Noc żywych Żydów»).....	180
Цьолик Наталія	
Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу.....	183
Цьолик Наталія, Михалюк Юлія	
Анімалістичні образи у фразеології: порівняльний аналіз українських та польських виразів.....	186
Чепурко Софія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Лексичний та композиційний аналіз вірша «Allegro ma non troppo» Віслави Шимборської та його перекладу на українську мову.....	189
Чепурко Софія (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Фальшиві друзі перекладача у фразеології (польсько-англійський контекст).....	191
Шелудченко Світлана, Яручик Олесь	
The importance of critical thinking in foreign language lessons.....	194
Шкарадюк Тетяна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблема еволюції стилю Стефана Жеромського.....	198
Шнит Юлія (науковий керівник: Бай Олена)	
Теоретичні аспекти вивчення словесно-психологічного портретування.....	202
Шостак Мар'яна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творча концепція Яна Лехоня.....	205
Шумик Анна (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії «Kot w pustym mieszkaniu» Віслави Шимборської та його перекладу українською.....	210
Шумик Анна (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Економічна та юридична лексика в контексті польсько-українського перекладу	213
Шумська Інна (науковий керівник: Лавринович Лілія)	
Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawedliwy zdrajsu»	216
Яручик Віктор, Волочнюк Ірина	
Специфіка кіноперекладу: види та проблематика.....	219
Яручик Олесь (науковий керівник: Шелудченко Світлана)	
Концепція критичного мислення в освіті	224
Яручик Олесь (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Методи розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови	228
Яручик Ольга	
Techniki nauczania czytania w języku obcym.....	232
Яручик Ольга, Верейко Іванна	
Багатогранність образу України в збірках Ю. Лободовського «Пісня про Україну» та «Золота грамота»	236
Materiały olimpiady «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2024» (uloż. Jerzy Kowalewski).....	241

Оксана Вишневська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки

До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти

Труднощі в усвідомленні місця, ролі та значення поезії є частиною ширшої проблеми сучасної кризи гуманітарних наук. Атмосфера нашого часу ускладнює сприйняття природи лірики. Зараз ми спостерігаємо бурхливий розвиток технічних наук та різних галузей інформатики.

Швидкий обмін інформацією та численні зручності у повсякденному житті свідчать, що людина шукає в першу чергу прості та прямі повідомлення. Поезія – це форма вираження, яка існує абсолютно всупереч такому стану речей. Це не пряме повідомлення і її неможливо втілити в практичну сферу діяльності людини.

Поезія в найзагальнішому визначенні визначається двома специфічними функціями мови: експресивною функцією (від латинського слова *expressio*, що означає виявлення або вираження себе) і поетичною функцією (іноді її називають естетичною). Вірш суттєво відрізняється від повідомлення, яке чітко й прямо передає зміст. Поезія доречно естетизує мову. Вона не говорить прямо, не інформує і не пояснює ряд істин. Можна навіть сказати, що, з одного боку, поезія виражає глибокий внутрішній стан людини, а з іншого – ускладнює розуміння суті думок автора. Саме цю специфічну складність називають поетичною функцією [2].

Поезія – не порожня мовна гра, а завдяки своїй специфіці змушує реципієнта пізнати світ унікальним способом, а саме крізь призму індивідуального людського досвіду.

Поетичний спосіб наближення до світу суттєво відрізняється від прямого повідомлення, спрямованого на практичний ефект – як у когнітивному, так і в лінгвістичному плані. Незважаючи на це, поезія завжди займала надзвичайно важливе місце в культурі. З цього базового факту випливає кілька висновків, важливих для сучасного реципієнта ліричних творів, особливо в контексті виховання та навчання.

Насамперед у здобувачів освіти слід виховувати чутливість до

пізнавального аспекту поезії. Іншими словами, ми читаємо вірші, щоб чогось навчитися. Тому вони мають певний зміст, через який автор хоче представити деякі важливі спостереження, висновки та істини про дійсність. Для віршів характерна специфічна форма вираження, яка не тільки по-різному розповідає про світ, а й часто зачіпає інші його сторони. Варто усвідомити, що поезія завдяки своїй специфіці може розкрити певні істини про дійсність, до яких не можна дійти мовою науки, аналітики чи прози [2].

Поезію не можна зводити до чіткого повідомлення, особливо практичного характеру, вона не повинна маніфестувати ідеологію чи постулювати соціальну програму, але й не повинна обмежуватися індивідуальним досвідом автора. Хоча митець пише з точки зору власного досвіду, насправді він виражає те, що конститує людство як таке. Аристотель зазначав, що найвища мудрість – це пізнати істину заради неї самої [1]. Так само і з поезією – вона торкається певних істин заради них самих, через їх цінність, яку неможливо звести до практичних функцій.

Інтерпретування поетичного тексту також має етичний вимір, оскільки читання вірша ставить реципієнта в ситуацію, в якій він вивчає різні точки зору на добро і зло. Читання – це інтеграція та розуміння світу в просторі цінностей, у якому існує автор. Іншими словами, читання та інтерпретація віршів – це мистецтво розуміти те, що говорить інша людина. Це також погляд очима іншої людини, зіткнення з різними способами підходу до однієї проблеми. Нарешті, поезія дає можливість інтелектуальному, духовному та особистісному розвитку людини. Це пояснюється тим, що поезія не теоретизує і не обстоює певну систему цінностей, а скоріше показує цінності, закладені в людині та виражені через досвід.

Викладач може зіткнутися з проблемою різноманітності в інтерпретації поетичного твору. Читання віршів дає можливість здобувачам освіти поділитися різними спостереженнями та точками зору. Послання вірша рідко буває зрозумілим. Скоріше він відкриває те, що літературознавці називають простором значення або горизонтом. Однак слід пам'ятати, що множинність інтерпретацій одного твору не означає, що його можна читати цілком вільно. Хоча автор не інформує прямо й однозначно, а відкриває перед реципієнтом горизонт смислів і значень, його наміром є порушити конкретні проблеми чи роздуми.

Для правильної інтерпретації поетичних творів варто

користуватися різними популярними методами:

- метод Поля Рікера (французький філософ, представник герменевтичної школи), який виходить з аналізу тексту, починаючи з його формального шару, щоб досягти його значення (як побудований текст, яке значення він несе для нас як людей);
- метод мозкового штурму для показу різних інтерпретацій твору, а потім виявлення у них спільних елементів, а також загальнолюдських, універсальних цінностей, які об'єднують різні прочитання;
- методом вільних асоціацій, тобто створення картини асоціацій і картини цінностей епохи, в якій жив автор, а потім порівняти обидві картини, щоб знайти схожість і відмінність між ними.

Слід підкреслити, що викладач має підтримувати баланс між індивідуальним сприйняттям поетичного твору та конкретним змістом і вимовою, закладеними в ньому. Здобувач освіти може і навіть повинен прочитати вірш по-своєму, і при цьому не забувати, що автор інтерпретованого твору мав на меті передати конкретні спостереження, міркування чи істину.

Інтерпретуючи поетичний твір, особливо в контексті шкільної дискусії, варто прийняти певні правила, які керують процесом читання. На думку польського літературознавця та історика Павла Прухняка «*Dobry polonista uczy wnikliwego czytania, podążania za tekstem, odkrywania jego wewnętrznej architektoniki, odsłaniania związanego z nim potencjału sensu... Lektura jest pracą wyobraźni, tej samej, która funduje literaturę*» [3, с. 20–21].

В історії гуманітарних наук існували різні літературні теорії, які породили безліч інтерпретаційних тенденцій. Одними з найвідоміших є структуралізм, герменевтика, психоаналіз і деконструкція.

Викладач, який знайомий з кожною з цих тенденцій, може посилатися на них, щоб пристосуватись до різних типів чутливості здобувачів освіти. Можливо, у групі знайдуться здобувачі освіти з більш аналітичним розумом, яким сподобається структуралістське прочитання вірша. Ті, які більше цікавляться внутрішнім та емоційним життям, можуть читати твір психоаналітично. Для тих, хто більше зацікавлений у розумінні джерел культури та постійних мотивів, тем і проблем, які в ній виникають, варто застосувати герменевтичний підхід. Проте здобувачі освіти, які більш підозріло та критично ставляться до намірів автора, можуть деконструювати текст, щоб виявити те, що приховано під появою слів. Звичайно, їм не обов'язково знати всі ці літературознавчі терміни. Вони відомі викладачеві, який

використовує специфіку кожної інтерпретаційної тенденції, щоб спрямувати здобувачів освіти до тієї, яка йому найближча.

Найперше варто поставити перед здобувачами освіти завдання визначити тему вірша. Це сприятиме створенню концептуальної сітки, яка допоможе висвітлити головну проблему твору. Після цього можна інтерпретувати поетичний текст. Важливо звернути увагу на структуру вірша (структуралізм), оскільки те, як поет побудував твір, є таким же значущим, як і послання, яке він формулює. Під час аналізу потрібно також зосередитися на способах зображення людських емоцій і потреб (психоаналіз), а також на тому, що люди існують у прийнятих культурою образах і шаблонах, які пригнічують індивідуалізм (деконструкція).

Уміння читати та інтерпретувати поетичний твір потребує роздумів над його окремими сторонами та передбачає декілька способів. Перший – можна починати читання вірша з того, що є очевидним і відразу помітним при першому контакті, а потім, у ході аналізу, поступово дійти до того, що приховано в тексті. По-друге, почати з базових спостережень, назвати їх, а потім нюансувати та ускладнити загальне та поверхнєве перше тлумачення питаннями щодо тексту. Третій спосіб поглибленого читання – простежити паралелізми в тексті, а потім вказати на дисонанси. Усі три способи становлять пошарове читання поетичного твору. Про це писав і Павел Прухняк: *ruch lektury powinien metodycznie przemierzać kolejne warstwy tekstu, od tego, co w nim najbardziej powierzchowne, przez jego struktury wewnętrzne aż do jakości sytuujących się w głębi uobecnianej przez utwór przestrzeni semantycznej* [3, с. 18].

Таким чином, інтерпретація – це інтелектуальна діяльність, спрямована на розуміння тексту чи явища. Це одна з найважливіших комплексних навичок, які формують у навчальних закладах.

Робота з поетичним твором насамперед слугує розвитку читацьких компетенцій. Однак це особлива майстерня, в якій розвиваються навички, корисні в багатьох сферах життя. Культурний текст є передачею думки, але він складніший за інші і вимагає більше уваги та винахідливості у роботі з ним.

Навчання інтерпретації повинно стосуватися розвитку незалежного мислення.

Література

1. Barańczak S. Etyka i poetyka. Kraków, 2009. 282 s.
2. Pawelec D. Rewolta słowa poetyckiego. Poznań, 2010. 164 s.

3. Próchniak P. Promieniowanie tła. Szkice o wierszach i czytaniu, Wołowiec, 2020. 272 s.